

Рік XVII. Нью Йорк. Четвер, 26-го Серпня 1909. Число 33

Vol. XVII. New York, N. Y. Thursday, August 26, 1909. No. 33

Від Головного Уряду Р. Н. Союзу в Америці.

Розмет за місяць Липень 1909

Від. 123: Мороз Федько, ум. 26,6 '09.	\$1000.00
„ 52. Недбала Михайл, ум. 7,7 '09.	1000.00
„ 123. Василик Василь, ум. 15,7 '09.	1000.00
„ 25. Спінь Трифон, ум. 20,7 '09.	1000.00
„ 9. Паньчишин Антін, ум. 22,7 '09.	1000.00
„ 40. Фецич Анна, ж. Михайла, ум. 11,5 '09.	400.00
„ 136. Гойсан Ефрозина, ж. Якова, ум. 4,7 '09.	400.00
„ 231. Василик Василь, м. Марії, ум. 15,7 '09.	400.00
„ 21. Сабат Анастасія, ж. Петра, ум. 12,7 '09.	400.00
„ 2. Гамбаль Мелянія, ж. Гавр. ум. 18,7 '09.	400.00
„ 4. Лига Михайл, за утрату ноги	200.00
Виплачено за помози на суму	\$7,200.00
Платня головних урядників за липень	190.00
Адміністрація Союзу за липень	170.48
Весь розхід виносить	\$7,560.48

Розмет платить 10,180 членів на ціле посмертне (кождий по 70 цнт.) і 1515 членів на пів посмертного (кождий по 35 цнт.)

Крім того кождий член платить за орган „Р. Н. Союзу“ по 10 центів, на Резервовий Фонд по 2 центи, на Народний Фонд по 1 центі, на Фонд Бідних по 1 центі.

Член на ціле посмертне платить 84 цнт. а на половину посмертного 49 центів.

А. Шаршонь, гол. касієр. С. Ядловський, гол. секр.
Дм. Капітула, гол. предсд.

Від Голов. Уряду Р. Н. Союзу в Америці

Згідно з статутами „Р. Н. Союзу“ § 7 отсим подає ся до загальної відомости всім ин. Головним Урядникам, Виділовим і Урядникам друкарні „Свободи“, що „Річне засіданє Виділу Р. Н. Союзу відбуде ся в місті Чікаго, Іл. на днях 8, 9, 10 вересня с. р.

На се засіданє обовязані суть явити ся: Голов. Духовний Управитель, Голов. предсідатель, Голов. містопредсідатель, Голов. містопредсідателька, Голов. Касієр, Головні Секретарі, Радні, Головна контрольна Комісія, Директор друкарні, Редактори, Менеджер друкарні і Головний Організатор.

ПОРЯДОК ЗАСІДАНЬ.

8-го вересня, точно о годині 10-ій рано Служба Божа і Панахида за померлих членів Р. Н. Союзу відправлена Голов. Духовним Управителем в гр. кат. Церкві св. о. Николая. (Pir Superior і Bickerdike Sts.)

По Службі Божій всі присутні удадуть ся до галі, „Shoenhofe“, на розі Milwaukee Ave. і Ashland Ave. де відбуде ся засіданє з слідуємим денним порядком:

Отворене засіданє Головним Предсідателем і його справозданє.

Справозданє Голов. Дух. Управителя.
„ Головних Секретарів.
„ Голов. Касієра.
„ Голов. Організатора.
„ Голов. Контрольної Комісії.

Дискусія над справозданєм Голов. Уряду Р. Н. Союзу.

Справозданє Директора друкарні.
„ менеджера друкарні.
„ редакторів.
„ контрольної Комісії.

Дискусія над справозданнями заряду друкарні.

Ухвали в користь Організації.

Замкненє засіданє.

Головні Урядники Союзу а іменно: голов. предсідатель, голов. касієр, головні секретарі, контрольна комісія, менеджер друкарні і головний організатор в цілі переведення контролі їх діловодства мають бути в Чікаго уже дня 6-го вересня с. р. о годині 9 рано в галі призначеній на засіданє.

Дано в МкАду, Па., дня 25 Липня 1909.

Д. Капітула,
головний предсідатель.

Т. Лабовський,
голов. секретар.

Важне оголошенє

для всіх пп. місцевих Урядників Р. Н. Союзу в Америці.

Отсим подає ся до загальної відомости, що враз з розметом за місяць липень с. р. вислано Вам так звані „Повновласти“ тикаючі ся виплати похоронних коштів по умерших членах Р. Н. Союзу. Сі повновласти суть на се, щоб в такім случаю, як похороном занимає ся дотичне братство, — заким займе ся, — зажадало від дотичних спадкоємців випознення тої повновласти; се значить спадкоємцє (чи спадкоємці) мусять дати поперед легальне (правне) порученє Р. Н. Союзови заняти ся похороном члена, як також і виплатити суму грошей за похорон з посмертної за помози, яка припадає спадкоємцям по помершим члені. В таких случаях де спадкоємці находять ся в старім краю, дотичні Братства можуть заняти ся похороном, однак рівночасно мусять вислати згадану повновласть спадкоємцям до краю до підпису і порученя виплатити похоронні кошти.

В кождім разі похоронні кошти несуть бути більші як 150.00 дол.

Упрашає ся про те пп. місцевих урядників, як також звертає ся їх увагу, щоби взяли сі повновласти і се оголошенє до відома і строго після него поступали в усіх дотичних випадках. Р. Н. Союз, почавши від 15. серпня с. р. не виплатить ані одному братству похоронних коштів, не маючи в перед виповненої повновласти, як тако не увзгляднить в тім разі жадного недбалства чи нехтованя або легковаженя повисшого розпорядженя.

Від Головного Уряду Руского Народного Союзу в Америці.

Д. Капітула,
голов. предс.

С. Ядловський,
голов. секр.

ОГОЛОШЕНЄ

до всіх пп. місцевих Секретарів і Організаторів Р. Н. Союзу

Отсим повідомляємо Вас, що з початком сего місяця висилаєм до кожного Відділу один зошит нових декларацій, на котрих на відворотній стороні надруковане єсть свідощтво лікарське. Для того прошу п.п. Секретарів і Організаторів відкинути всі попередні декларації а уживати лише нових. Кождий хотячий вступити в члені Р. Н. Союзу має виповнити свою декларацію сам або через секретара на мітінгу а крім того має явити ся у лікаря і виповнити відворотну сторону декларації (свідощтво лікарське).

Декларація, се є найважнійший документ так для члена як і Р. Н. Союзу. Се є контракт на підставі

котрого приймає ся члена і на підставі котрого виплатить ся за помози по члені. Для того просить ся п.п. Секретарів о як найточнійше виповнюванє всіх рубрик (питань) поданих на декларації.

Крім декларацій висилаємо також друки на: переступні листи, „зміни спадкоємців“, зміни суми посмертної за помози“ і т. д. На кождій картці з долу, єсть надрукована „Увага“, котра поучає секретара до чого дана картка має ся уживати. Нехайже кождий секретар заки зачне виповнювати котру небудь картку, перечитає найперше „увагу“ а відтак если картка відповідна виповнить єї. Карток зелених уживає ся тогди, коли член змінє посмертне на 1000 або на 500, а до змінюваня спадкоємців уживає ся картки білої.

Всі декларації, зміни спадкоємців і посмертного, неправильно виповнені будуть звернені назад Секретарови і не будуть увагдані.

Пригадує ся також що Секретар Відділу має кожного місяця вислати „місячне справозданє до Головного Уряду Р. Н. Союзу“. В тій цілі ми послаємо враз з розметом жовту картку до відділу, котру Секретар повинен виповнити без огляду на се чи зайшла яка зміна в брацтві чи ні і прислати враз з деклараціями і розметом до Головного Уряду.

Всі повизше наведені уваги суть приписані статутами Р. Н. Союзу і чим стислійше будуть придержувати ся їх Секретарі, тим більше праці заощадять і собі і мені а що найважнійше заощадять непотрібних видатків почтових на зворот неправильно виповнених документів. Від Голов. Уряду Р. Н. Союзу

Т. Лабовський
Голов. Р.-к. секретар.

Програма Народного Віча,

—яке відбуде ся—

дня 15-го вересня с. р.
в PHILADELPHIA, PA.
в катедральній галі, ч. 816 N. Franklin Str.

Точно о 9-ій годині рано в церкві катедральній (816 N. Franklin Str.) відправлять їх Преосвященство Сотер Ортинський для вічевиків Службу Божу, по котрій сейчас всі присутні перейдуть до катедральної галі на наради з слідуємим порядком денним:

Отворене Віча його Преосвященством.

Вибір вічевого президіюм.

Списанє делегатів і учасників віча.

Реферат д. Евг. Гвоздика на тему: Значінє просвіти в житю народнім взагалі а у нас з окрема, тай далекосягла діяльність народних шкіл.

Реферат д. Осипа Стеткевича на тему: Як і чим боронити-би нам свого рідного на тій чужині.

Реферат д. Дмитра Андрейка на тему: Справа за-снованя Р. Н. Союзу Педагогічного (чи якої иньшої назви Товариства Просвітного), тай головний начерк його діяльности і його адміністрації.

Дискусія в гадку рефератів.

Внески учасників віча.

Закінченє віча.

G117

Для незнайомих з містом Філадельфією, подасєь оттут стацію колійову і кару, котрою їде ся до катедральної церкві: Philadelphia, Broad Street Station; — опісля: вєісти на кару Market і їхати до 8-ої вулиці — на 8-ій вулиці вєісти на кару Germantown або Willow-Grow і їхати до Bram Street.

Сьвіт.

Гей, сьвіте мій шумний, великий,
Без краю ти і без кінця!
Чого журба і морок дикий
Покрили блеск твого вінця?

Чого в тобі краси так мало,
Богато зла, брехні й журби?
І сонце вид свій заховало
І в темряві кричать раби?

Невже нема у тебе сили,
Що ти в ярмі покірно йдеш?
І чорний пил ганьби й могили
Із плеч своїх ти не зметеш?

Невже літа наділи пута
На вічний рух твоїх коліс,
І міць твоя навик закута,
І ти людських не спиниш сліз?!

Олекса Коваленко.

ВОЛОДИМИР АНТОНОВИЧ.

Доля Галицької Руси під австрійським правлінням*).

(Дальше).

Дорогу, по якій ішов Йосиф II., покинув його наступник Франц I. Сей Франц був цілковитим противником Йосифа II. Через різні обставини став Франц типом реакційного володаря. Він відновив конкордат з папою і супроти такого стану річий здобуло духовенство в австрійським цісарстві більшу силу: а перевага римо-католицького духовенства, як пануючого спричинила і перевагу в Галицькій Русі польської народности. Здобувши силу в Галицькій Русі, стало римо-католицьке духовенство стреміти до гнету руської народности в тій землі. Се можна було дуже легко досягнути, позаяк шляхта в Галичині була римо-католицька і могла помагати римо-католицькому духовенству. Они подбали о те, щоби уневажнити розпорядки Йосифа II; і то не лише розпорядки під зглядом горожанським досить свободні, але навіть зовсім невинні і то уневажнено їх тільки для того самого, що ввів їх Йосиф II. Руський нарід в Галичині потерпів за се. Львівську метрополію знесено, все духовенство підчинено римо-католицькому. Особливо потерпіли научні заклади. Університет зразу обмежено — руські катедри знесено; опісля перенесено університет до Кракова. У Львові остав тільки ліцей з богословським віділом, але і богословіє викладали тут в латинським язичі, а не в язичі ріднім для сеї землі, то є в руським. Офіціальні виклади мали відбувати ся в польським язичі.

Між тим повстав спір між гр. катол. духовенством, а управляючими ним римо-католицькими єпископами. Тоді засновало правительство осібну колегію, поручивши їй заряд релігійних справ і освіти. Її засновано 1805 р. Она складалась з 10 урядників, під предісательством губернатора; всі урядники сеї колегії були Німці. В склад її війшли також римо і греко-католицькі єпископи. До нас дійшли деякі документи від сеї колегії, які свідчать про вельми важний спір, що повстав з ініціативи гр. кат. митрополита Левіцького. Розходилося о те, в якім язичі годить ся вчити в народних школах в Галичині. Годить ся замітити, що між рр. 1801 а 1817 привернено опять у Львові гр. катол. метрополію.

Війни з Наполеоном 1808—1811 р. ослабили Австрію. Се був для Австрії час, коли угнетений нарід Галичини повстав і станув по стороні Наполеона, що воював під той час з Австрією: часть Галичини, що належала до Австрії, війшла в склад з'організованого Наполеоном Варшавського князівства. Тоді то повстали між греко і римо-католицьким духовенством неприязні відносини. Львівський гр. катол. єпископ Ангелович не хотів признати польського правління і наклонював своїх вірних признати правління Австрії, як лучше від польського. Ся обставина стягнула на Ангеловича від тодішніх Поляків великі переслідоваця: його дім зруйновано, самого його побито, так, що ледви спас своє життя перед роз'яреною товпою. Коли Варшавське князівство знесено, то австрійське правительство почало відносити ся з недовірем зглядом польського елемента в Галичині, особливо в тій часті, яка знов дістала ся Австрії по знесеню Варшавського князівства. Для того захотіло австрійське правительство зрівнати руський елемент з римо-католицьким. В тій цілі відновило оно 1713 р. у Львові гр. кат. метрополію. Ангелович став метрополітом з огляду на свою діяльність в недавнім Варшавським князівстві. Наступником Ангеловича був Левіцький, що взяв участь в вище згаданім спорі. В тім спорі брав участь з одної сторони Левіцький, з другої сторони латинський архієпископ Анквіч. Левіцький старав ся доказати, що в руській часті Галичини годить ся прийняти як викладовий, місцевий руський язык; Анквіч знов старав

ся доказати, що виклади в польським язичі необхідні навіть в сільських школах цілої Галичини. Левіцький покликував ся на педагогічні згляди і старав ся доказати необхідність викладів в цілі успішного розвою морального і релігійного образования. Він казав, що таке образоване може бути успішне тільки при помочи викладів в місцевім руським язичі; що різниця між польським а руським язиком дуже значна і з Русинів-Галичан мало хто розуміє польський язык. Левіцький покликував ся на слова правительственных урядників, які казали, що правительственні розпорядки можуть бути зрозумілі для Галичан тільки в перекладі на їх рідну мову. Звертав увагу й на се, що час навчання в сільських школах дуже короткий, отже колиб прийняти предлогу Анквіча, то, заким діти вивчать ся польського языка, проміне час для їх навчання. Вкінці Левіцький привів на доказ множество адрес від Русинів-Галичан, які просили о введене руського языка в школах.

Ті докази Левіцького збивав римо-католицький архієпископ Анквіч. Він казав, що руський язык се лише діалект, а не язык, потрібний тільки для відправи богослуження. Радив заснувати кілька шкіл, в яких викладали би сей язык для тих людей, що бажали би стати духовними. Руський язык — мертвий язык, який під сю пору вже не єстє. Дальше казав Анквіч, що править своїми вірними вже 44 роки і на тій основі не признає, щоб єстєвав руський діалект, бо, як він запевняв, протягом 44 р. не чув від нікого, щоби було можливим, викладати в школах в руським язичі; се видумка Левіцького. Одиноким язиком, який уживають в Галичині, є польський; польський язык ділить ся виправді на кілька нарічій (нап. є мазовецьке нарічє), але ті нарічє дуже мало різнять ся від себе. Колиж гр.-катол. руське духовенство вважає необхідним се, щоби Галичани вміли читати катехизм в мертвім язичі, то най заснують такі школи на свій кошт, а не на кошт правительства. Лучше треба поради руському духовенству, щоби переклало свої богослужєбні книги на польський язык, або печатало їх латинськими буквами, замість того, щоби язики і „письма без потреби помножувати в школах задля лірників.“ Комісія згодила ся з Анквічом. Заслугує на увагу і се, що ні один чоловік з осіб, які рішали се питанє, не знав ані одного славянського языка. В склад сеї комісії входило 10 Німців під предісательством губернатора Ганера. В декретах, посланих комісією до затвердження правительства, сказано, що руський язык мало уживаний в громадянським житю, в розпорядках і в військовій службі. Одиноким народним язиком (Die einzige Sprache) в Галичині — є польський. Се булоб нарушенєм прав корони, зносити польський язык. Комісія не зборює впрочім вчити гр.-катол. діти катехизму і письменства кирилицею. Можна засновати і руські учебні заведеня, але без підмоги зі сторони правительства. До правительственных шкіл можуть учащати діти шляхти і иньших більше або менше знатних людей; для них булоб се обидою вчити ся мужицького жаргону. Руське духовенство протестувало проти такого рішення комісії, але сей протест не мав ніяких наслідків і польський язык заведено. Час від 1818 до 1848 р. був порою сильного гнету нашої народности. Правительство старало ся заступати єдин народний елемент другим. Наслідком таких заходів правительства було взаємне роздратованє і загальна апатія. Таке роздратованє і таку апатію бачимо в Галицькій Україні. Положенє нашого населеня було тут невідраднє, але не лучше було й положенє польського населеня. Польське населенє відгравало тепер двозначну роль: оно казало, що тепер оно — одна праводатна народність в Галичині і заперечувало єстєванє руської народности; оно казало, що Русини — також Поляки, лише з деякими відмінами. Таким чином положенє галицько-польської єспільности було вельми незавиднє: оно не знало єства справи. Супроти такої несвідомости, можна було сповняти ряд наслідств, але годі було дійти до якоїсь певної цілі. Вказана вище політика австрійського правительства була дуже звичайна: она була наслідком ретроградного руху і несвідомости справи. Правительство задумало оперти ся на шляхті, яка будучи в Галицькій Русі-Україні польською, наклонювала цісаря до ослабленя руської народности.

Крім сего бути може, що самі Русини в Галичині не піймали, що то таке народність. Новий рух, який проявив ся в тім часі — відродженє народностей, ще не дійшов до Галицької Руси. Під ту пору полудневні і західні провінції в Росії підчинено в значній мірі сему ж напрямку, яким визначалась і австрійська політика: в Віленським окрузі заведено в закладах польський язык. І в Росії і в Австрії думали під той час, що повинно бути тільки одно праводатне населенє. Загальною характеристикою початку 19. ст. є вельми цікавий, оживлений рух всіх різнородних народностей в цілі добити ся інтелектуального розвою. Почин під тим зглядом між славянськими племенами дали Чехи, потім сею дорогою пішли Сербі, опісля

Галицька Русь-Україна, яка находилась під дуже великим гнетом. Прояви сего руху були всюди однакі: молода інтелігенція лучила ся в літературні кружки, стараючися о се, щоби народний язык обійняв всі житєві прояви даної народности. Сей рух проявив ся в Галицькій Русі-Україні досить пізно. Перша гадка про се зродилась 1835 р. серед студентів львівського богословського віділу. Подвижниками сего руху були студенти: Маркіян Пашкевич, Николай Устиянович і Яків Головацький. Сей кружок протягом 2—3 років замінив ся в невеличкий кружок з 20 людей; крім студентів належали до нього деякі місцеві сьвященники, що вийшли з сего віділу і наслідком сего більше або менше визначили ся літературними творами. Всі вони дбали про відродженє місцевої народної літератури і народности. Але в тім наткнули ся вони на чималі перепони через отупінє єспільности, так що у перше обнародовано єстєванє кружка в два роки після єго заснованя, коли Пашкевич і Устиянович, прийнявши сьвященниче званє, відважились з церковної проповідниці виступити з проповідію в „місцевім селянським нарічю“, то є в українській мові, чим викликали чи малий скандал. Першою літературною пробєю було виданє альбома або альманаха п. з. „Русалка Дністрова“ о 135 стор. Виданє сеї книжки коштувало кружок нечуваних старань. Львівська цензура много в тім альбомі випустила. Один із членів того кружка мусів в цілі виданя сеї книжки їздити аж до Пешту, на Угорщину, де мало знали славянський язык, но і пештенська цензура зажадала зміни заголовка, а іменно на „Ruthenische Volkslieder.“ В дійсности $\frac{3}{4}$ цілої книжки становили народні пісні, прочу $\frac{1}{4}$ часть становили деякі критичні статі, один акт з 15 століть, як доказ, що руського языка уживано офіційно. Ся книжка мала значінє публіцистичнє; в передмові, хоч і здержано, була сказана ціль і напрям кружка.

(Д. б.)

„Ловіть злодія!“

Всім, здаєть ся, відома отєя анегдота про того злодія, що то вкравши щось, а бачучи, що його відкрито, почав втікати і кричати разом на весь рот: „ловіть злодія!... ловіть злодія!...“

Способу, якого ужив сей злодій з повисшої анегдоти, уживають наші москвофіли. Уживають його постійно, на кождім кроці, спихаючи і звальючи се все що вони роблять на „Українцїв“. Возьмім перше ліпше „изданіє“ у руки, розгорнім сторінки кожної часописи, а на кождім місці стрінемо ся з закидами, що „Українцїв“ видумали Ляхи на погибель „неделімої Русі“, що „Ляхи підпірають „Українцїв“, що сі „Українцї“ се льокаї і підніжки польської шляхти і т. д. і т. д. аж в безконечність. І сі „теревені“ плетуть безвипинно, без кінця — а на поперте своїх брїхонь — не найдуть ні одного факту доказового. Протівно, се все, що закидують нам, вони самі роблять. А доказати се наше твердженє постарємо ся фактами з найновіших часів. Читачі побачать, хто лучить з відвічним нашим ворогом, польською шляхтою, хто сій шляхті вислугує ся, хто помагє польській шляхті топтати, нищити і кувати у диби наш люд, хто цілує скривавлену хлопеською кровію руку.

Зачнемо від польської шляхти, бо сій як панам-хлібодовцям москвофілів з порядку річи належить ся першенство, а опісля перейдемо до її наймитів, москвофільських яничарів. В сей спосіб заокружиль ся образець, читачі яєно побачуть перед очима картину збратаия шляхтича і

москвофіла, побачать, що москвофіли дійсно — говорючи словами наведеної з гори анегдоти — самі крадуть і самі кричать „ловіть злодія!“

Зачнемо з довірочного з'їзду польської пануючої в Галичині шляхти, що відбув ся в маю 1908 року в Кракові. Зміст промов на сїм з'їзді говорить сам за себе.

Перша нарада відбула ся дня 15-го мая 1908 і на ній перший промовляв про руську справу професор університету і член палати панів д-р Станислав Смоляк, автор відомої русиноїдної брошури п. н. „Die Ruthenen und ihre Goenner in Berlin“.

Русини-Українці, — говорив він, — Білоруси і Великоруси, се не Славяни, а напливова мішанина на землі тепер руську, на якій автохтонами були азійські племена Хазарів, Половців, Печенігів, Фінів, Куманів і т. д.

Чорний волос Гуцула вказує на дикий характер всіх Русинів.

Русь-Україна і Червона Русь ніколи не були самостійними державами, тільки переважно належали до Польщі, не мали власної культури, (бо візантійська не руська) а руська шляхта, признаючи свою природну приналежність до Польщі, прийняла польську культуру і римо-кат. обряд).

Селяни на Русі, що належать до рим.-кат. обряду і говорять по руськи, а також селяни гр.-кат. обряду, які говорять по польськи, се Поляки, яких зрущено і яких треба рятувати. Руські, українофільські послі в парламенті і соїмі не є представниками народу і укладати ся з ними очевидно не можна. Таї загалом з Українцями не

„SVOBODA“

(LIBERTY)

The Ruthenian Weekly
Published every Thursday at
184 Hudson, New York, N. Y.Published by
The Little Russian Nat'l Union
of America.

Established 1893.

REV. P. PONIATYSHYN,
Superintendent
411 Washington Ave.,
ELIZABETH, N. J.**ANTH. CURKOWSKY,**
editor
184 Hudson Str.,
NEW YORK, N. Y.**K. KIRCZOW,**
manager,
184 Hudson Str.,
NEW YORK, N. Y.

Terms: Two dollars a year.

Advertising rates furnished on
application.Entered as second-class matter
December 21, 1906, at the Post
Office at New York, N. Y., under
the Act of Congress of March 3,
1879.**„Свобода“**Газетний лист для руського народу в
Америці і орган „Р. Н. Союзу“,
виходить що тижня в четвер і
коштує:в Америці на 12 місяців \$2.00
до стар. краю на 12 місяців \$2.00
в Америці на 6 місяців ..... \$1.00Оплачувати газету треба всес-
да з гори.Гроші треба посилати в ре-
дигуванім листі, або через ек-
спресовий, або поштовий money
order (моні ордер). Money order
то є карточку, котру дістанете
від почтара або агента на ек-
спресовім офісі, пішліть нам бо
без того ми не годні гроший ді-
стати.

Адрес:

„SVOBODA“184 Hudson St., New York, N. Y.
Телефон 7074 Spring.**Нілька слів з нагоди
шкільного віча.**

Кількох наших свідомих
людей поставили собі за
ціль привести до якогось
ладу руське шкільництво в
Америці. Здавалося би,
що справа нашої народної
школи повинна лежати на
серці усім без розбору, бо
яка школа, таке і вихова-
не молодого покоління, а я-
ке буде це молоде покоління,
така буде й ціла наша бу-
дучність на американській
землі. Та хоч кождий з нас
розуміє добре вагу рідної
школи, хоч кождий знає,
що теперішні наші школи
не відповідають своїй за-
дачі, то, по мимо того, не
можна якось помітити се-
ред нашої суспільності ве-
ликого заінтересованя сею
преважною справою. Чому
воно так є, ми не беремося
судити, бо надіємося, що
за ті три тижні, які нас ді-
лять від заповідного ві-
ча, не одно ще поправити
ся... Тай, нігде правди ді-
ти, ми не хочемо бути ві-
щунами морального упадку
нашої американської су-
спільності; не хочемо бути
тими пугачами, що на кри-
пні рідної хати ворожать
лихо її жителям... Але в
своїм часі, по скінченні ві-
чу, як би воно і не випа-
ло, ми скажемо своє слово
про моральну вартість на-
ших висловів, та про те,

яка доля очидас нас в не-
далекій будучності.

Нині, не запускаючись в
ніякі подробиці ані в ніяку
критику, позволимо собі
тільки звернути увагу на-
ших передових людей, що
вага і користь із проєкто-
ваного віча залежить в ве-
ликій мірі від них самих.
Як що се заповіджене віче
не осягне своєї цілі, як на-
ше шкільництво останеться
на теперішній рівені, се
буде „заслуга“ тих оди-
нців, яким судьба дала у
руки провід над „меншим
братом.“ Щоб добра воля
аранжерів віча не потерпі-
ла невдачі, щоб вони не
зразилися, може на завше,
до народної роботи, треба
їм подати помічну руку, а
до сього обов'язані передо-
всім наші співзасновники. Не
було б се, здається, вели-
ким гріхом, як би наші
панотці сказали на тему
народної просвіти хоч од-
ну проповідь. Слово свя-
щенника, проголошене до
народу зі святого місця,
робить на слухачах далеко
більше вражіння, чим най-
ліпше оброблений реферат,
виголошений на якомсь мі-
тингу чи там приватних збо-
рах. Позаяк наші священни-
ки являють ся майже оди-
ночками репрезентантами
інтелігенції на американ-
ській Русі, тому на них
звернені очі усього нашого
простолюддя і тому се про-
столюдя і тому се про-
столюдя зовсім слушно до-
магається від них позитив-
ної роботи і проводу в
важких, національних спра-
вах. З публіцистичного обо-
в'язку звертаємо ось тут у-
вагу нашого співзасновства,
що в безкритичних масах
дають ся чути голоси, на-
че-би наші священники
були протівні зреформова-
ню школи, щоб — мовляв —
простий хлопець — робіт-
ник не знав більше, як йо-
му треба... Коли наші пан-
отці числять ся колинебудь
з такими голосами, то сим
разом, ми певні, вони по-
стараються о се, що такі
голоси не мати-муть в бу-
дучності ніякої моральної
стійності ані застосованя.
Тут впрочім діло доволі я-
сне і само собою зрозуміле.
Адже не даром говорить ся,
що: церква і школа —
се двоє очей в голові.

З морального обов'язку і
з невідкличної потреби по-
винні явити ся на сій вічу
всі наші дякучителі,
бо тут розходить ся ви-
ключно о їх фах, якому
вони посвятили ся і з
якого удержують самих се-
бе і свої родини. Було би
непростимим гріхом відтя-
гнути від участі в нарадах,
дотикаючих добра школи і
їх власного стану. Се по-
винні зрозуміти також всі
наші шкільні куратори і
вони мають постарати ся,
що-б дякучителі, замеш-
калий в їх парафії, явив ся
конечно на філадельфій-
ським вічу. Неоднє менше
образований дякучитель
почує на сій вічу зовсім
нові для себе річі, а хочби
він з відбутих нарад не о-
сягнув ніякої користі, то
й так його присутність на

вічу вельми пожадана, бо
там має він добру нагоду
сказати своє слово в ком-
петентній справі і докину-
ти маленьку цеголку до на-
родної будови. Так дяку-
чителі як і всі наші пара-
фіяльні куратори повинні
зрозуміти, що на тім вічу
не буде ніякої бесіди про
політику і ніхто не буде
питати присутних вічеви-
ків, з якої вони партії...
Тут справа чисто педаго-
гічна: розходить ся о рід-
ну школу, а не о всілякі
політичні партії, що взаїм-
но себе переслідують та
нищать безпощадно живий
руський організм.

Ще слово на адресу на-
ших руських громад. Зре-
формоване, а радше осно-
ване одноцільної народної
школи, се справа не тих
кількох одиниць, що підпи-
сались на відомій відозві,
ані не справа виключно дя-
ківська чи канторська —
як не один може думати —
але се справа наших пара-
фій, а посередно справа у-
сього руського народу. Не
розходить ся тут о те, яку
„плату“ мають побирати
дякучителі за свою робо-
ту, але розходить ся о те,
чи не треба буде леда рік-
два нагнати на чотири ві-
три і тих „кантрів“, що
досі живуть ще по
руських плейзах... Тут іде
річ про те, чи наше дора-
стаюче покоління буде по-
чувати ся взагалі до якоїне-
будь потреби оплачувати
якихнебудь руських канто-
рів... Тут маєть ся до діла
з пекучим питанням, яка
доля очидас американську
Русь в недалекій будучно-
сті і яких способів треба
ужити, щоб наша молодіж
не пропадала безслідно для
рідної справи. З повисшого
слідуеть ясно, що наші ру-
ські громади повинні
бути конечно заступ-
лені на вічу через о-
сібних делегатів. Чей-
же кождо парафію стати на
те, щоб вислати на один
день свого заступника до
Філадельфії! Як нема в ка-
сі потрібних центів, то не-
хай парафіяни скинуть ся
по одному „нікльови“, або
нехай священник відпра-
вить на ту ціль один ака-
фист, тай вже буде чим за-
платити делегатови заліз-
ничий тикет і пару доля-
рів на прожиток. Як аран-
жери віча піднімають ся
за „простибіг“ чималої пра-
ці і їдуть на віче своїм
власним коштом, то чому ж
би ціла парафія мала стоя-
ти низше від поодинокі
людини! Се був би великий
сором для наших громад і
сього недбальства та легко-
душності не можна би ви-
правдати ніяким наріканем
на біду та безробіття.

Ось тільки вважали ми
конечним сказати про не-
далеке віче в справі нашо-
го шкільництва в Америці.
Всіх людей доброї волі про-
симо над сею справою за-
становити ся і її ніяким
чином не легковажити.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ

Р. Н. СОЮЗА

**Пливе кров
в Минисранс, Па.**

Страйк 8000 робітників
в компанії Pressed Steel Car
Comp. заостроює ся що раз
більше. Компанія сировад-
ила до 2000 страйколомів і
при їх помочи старає ся
пустити фабричні заведеня
в рух. Напружені до краю
відносини вибухнули пізно
вночі в неділю 22-го с. м.
крівавіми розрухами.

Около 10-ої години вночі
переїздив карою скеб (страй-
колом) Екслер. Страйкарі
побачивши його почали в
нього кидати камінням. В кар-
рі настав пополюх і усі
утікли, крім його одного.
Він витягнув з кишені два
револьвери і почав стріля-
ти. В відповідь посипав ся
град каміння та з тузин куль
повалив його на місці. Се
стало ся коло звислого моста
Допован. Надлетіла кавал-
ерія і вівзвала страйкарів
до розходу, які однак —
як подають часописи — не
услухали розказу лишень
почали стріляти на стоячих
на мості якихсь трьох лю-
дей. Кавалерія стрілила і
кількох страйкарів вбило,
яких однак приятелі сейчас
усунули. Вивязала ся обо-
пільна битва, однак кілько
ранених — не знати. Як
доносять протягом около
20 минут утікали ранені
в усі сторони. На місці
впали слідувачі: Гаррі Екс-
лер, скеб, 55 літ, трьох не-
знаних з імені скебів, вби-
тих на згаданім висше мості
і констабль Джан Віляме
з Грінсбурга. Тяжко ране-
ні: констабль Джордж Кріг,
Адам Губернд скеб і страй-
карі: Мик. Тисвілький, Гр.
Ернецький, Франк Манс і
Джан Сутер. Чотирох по-
слідних правдоподобно про-
тягом доби вмере. До 40
страйкарів ранених тяжше
або легше забрали товариші
з поля і укрили по домах.

Тимчасом і в таборі страй-
коломів, яких зваблюють
всілякими способами і яких
держать під сторожею 150
узброєних від стіп до голо-
ви приватних компанійних
детективів панує величезне
взбурення. Слідно се з мно-
гих фактів. І так в суботу
коло полудня з подвіря,
в яким їх держать кинено
обвинений карткою камінь
вилупаний з окружуючого
подвіря муру. На картці
були слідувачі слова: „Тут
не можливо оставати. Бре-
хнями і підступом нас тут
зачаєно і держать у вяз-
ниці. Хочемо на волю.
На милість Бога, допоможіть
нам!“...

Які сї скеби вимагають!...
Мають усякі можливі виго-
ди, а ще невдоволені! Ще
хотять щось більше! Та ж
тутешні капіталістичні ча-
сописи представляють жи-
те відрізаних від світа
височезними мурами скебів
правдивим расм. Ось що
читаємо в одній з таких ча-
сописей: „Робітники мають
там (в компанійних закла-
дах — прим. Ред.) усякі
можливі вигоди. Навть і
голяр є на місці. Кухня і
ідалня суть окремо від
себе. Шістьох кухарів го-

товить страви а запаси по-
живи суть величезні, свйжі
і добірні. В сїм відділі пра-
цює около три тузини ні-
грів-послугачів. Кімнати до
спаня суть високі ясні і
добре провітровані а навіт
в однім кутку найдеш ку-
піль і туш!“.

Так пишуть босове у своїх
часописах, щоб заманити
до себе легковірних. А в дій-
сності, як там виглядає
слідно з того: в четвер м.
тижня в таборі страйкарів
явив ся один молодий ні-
мець іменем Кльвер. Руки
його були страшно пошар-
пані і поранені, позаяк він
втікаючи з фабрики мусів
перелізти через 8 стіп ви-
сокий мур і через плетінку
з кільчастого дроту на ній
установлену. Він оповів, що
в Нью-Йорку на вулиці
стрітив його якийсь панок
і обіцяв дати роботу в новій
фабриці, яка находиться ся
300 миль від Пітсбурга.
Платити мали йому 2 доля-
ри денно. Вдоволенний, що
найшов роботу пішов на
діпо до Джерзі Сіті, де стрі-
тив ся з около 40 людьми,
що їхали туди, куди і він.
Іх повезли. В Youngstown,
О. на станції казали їм ви-
сісти з вагонів та впакова-
но їх до возів товарових,
в яких станули узброєні
в карабіни дозорці. В сей
спосіб дістали ся вони до
фабрики обнятих страйком.
Тут заявлено їм, що на
найменчий обяв, зраджу-
ючий охоту втечі зістане
кождий без пардону застрі-
лений! Около 100 людей
оповідав він дальше — ле-
жало на подвірю на соломі.
Вісімнадцять є тяжко хори-
х, один з них має обі ноги
прострілені, бо — хотів вті-
кати!... Лікаря нема нія-
кого. Серед робітників па-
нує роздвоєне: по одній
стороні стоять заводські ске-
би а по другій сї, які не
хочуть скебувати, і яких
підступом і зрадою замане-
но і замкнено в фабриці. І
він просив про милий Віг
помочи нещасним.

Егзекутива страйкового
комітету повела сейчас у-
тікшого до шерифа Гумбер-
та, який вислухавши усе,
„обіцяв справу розслідути
близше.“ Шериф сей є од-
ним з головних акціонерів
сеї фабрики — — —

Того самого дня втік з
фабрики ще і другий чоло-
вік, заводський страйколом,
який сидів вже много разів
в криміналі за всілякі зло-
дійства і який зовсім з тим
не крив ся. Він цинічно
заявив, що прийшов з ро-
змислом скебувати, але му-
сів втічи, бо таке свинсь-
тво, яке дають там їсти,
він не їв навіт в найпі-
длійшій вязниці.

Щоб помочи замкненим
втікати, вночі удало ся
кількадесят страйкарів під
фабричні мури і почали
стріляти з револьверів, ду-
маючи в сей спосіб звабити
узброєну варту за мури, а
тоді замкненим в середині
легше було дістати ся на
волю. Підступ однак не
вдався, позаяк з варті не
поважив ся ні один виткну-
ти носа за мури. Тимчасом

зачинені на подвірю невід-
ники з розпуки якимсь чу-
дом запалили пару скринь
Excelsior-a. Однак се шері-
фи завчасу ще спостерегли
і виратували фабрики від
цілковитої руїни.

Ще один факт причинив
ся до крайного огірчення і
взбурення замкнених в ком-
панійних фабриках. Вночі
22-го велике число невід-
ників захоріло тяжко і у
них показали ся всі призна-
ки затросня итотайною. Чо-
тирох з них відставлено
вже до шпиталю Огайо і
після оречення лікарів їх
житє є страчене. Нещасні
затроїли ся консервами з
бляшаних пушок, якими
виключно годує їх компа-
нія. Компанія розпускає
поголоску, що їх стріли
страйкарі, однак в виду
незвичайно острих средств
охоронних зі сторони ком-
панії, в виду яких не то
чоловік, але навіт і миш
не годна дістати ся за мури
се обжаловане страйкарів
являє ся незручним ви-
крутом.

Русинів-Українців ще раз
перестерігає ся перед на-
ганнями, що то дають ро-
боту а не хотять сказати
де. А таких агентів ком-
панія розпистила сотки по
цілій Америці.

Встид та ганьба.

(Пітсбуржским Патриотам під розвазу).

Хто вже не бере ся до
наших Руснаків, хто вже
не водить їх за ніс. Хто
хоче чи не хоче, кождий
накидує ся їм за опікуна,
кождий бере ся учити їх а
Русин сердега кожного по-
слухає; таке вже бачите у
нього серце, для всіх о-
тверте.

Русин хвалить чуже, лю-
бить чуже, бачить чуже
під лісом (а свого під по-
сом ні) відвертаєсь від сво-
го та болотом обкидує.
Невжеж Русин проклятий
і Богом забутий?... Видно,
що так, що над нами тя-
жить справді якась кара,
тяжить палець Божий.

А хто матір забуває,
Того Бог карає
Чужі люди цурають ся
В хату не пускають
І не має влому
На всій землі безконечній
Веселого дому...

Так сказав наш великий
пророк Шевченко. Чи не
сповняють ся слова його
віщі на наших народі? Нас
справді Бог карає. За грі-
хи нерозумних одиниць
терпить увесь нарід.

Ми справді забуваємо про
свою матір, про своє рідне,
про те, що ми повинні бу-
ли виссати з грудий мате-
ри а се: пошановане сво-
його рідного, любов до на-
шої спільної Неньки, лю-
бов до усього, що руське.
Ось за се нас Бог карає,
за се нами цурають ся чу-
жі люди, за се ми не ма-
ємо на всій землі безко-
нечній „веселого дому“.
Так, так братя! Скажете,
що се неправда! Чи не ба-
чите сеї карі на кождому
кроці, кождого дня, кождої
години!

А тепер „просто з мос-
та“!

В місті Пітсбургу є спорий гурток Русинів. Мають вони гарну церкву, гарну галю на сходинах, школу, читальню, бібліотеку. Та що з того? Нашим мало сего. Вони хотять щось нового, їм навкучилося своє власне, своє рідне, вони се вже давно знають, от і шукають другого Бога.

А приїхав сюди до Пітсбурга якийсь „салвіш“, чи як його назвати. Кажуть, що він Русин, а кілька літ тому був підданим, чи щось.

Нуж він вчитись на „кесндз“. Ну і нині він „кесндз“ від ніг до голови. „Кесндз“ повинен мати церкву а що він не має, то наймив собі „рум“ і там проповідає „слово Боже“. Та того слова Бажого нема кому слухати. Але від чогож в Америці рекляма? Ось він виписав таблицю по польськи, що тут відправляють ся „pobożenstwa, nauki“ і т. д. Але і з тим не йшло. Тоді він завів школу англійського язика, щоби тим ловити людей. Ну і хоч таблиця виписана по польськи, то Поляка там на лік не найдеш, але за те повно там патріотів... Русинів і то самих членів читальні, хлопців і дівчат. Встид та ганьба!

Перший літний заволока патріотів нас за ніс водити а відтак сьмієсь в кулак а ми... слухаємо його дурниць.

Таких людей повинні в брацтвах покарати.

Коли вже в нас розум буде?

Встид та ганьба!

Не-читальник.

Відозва.

Дорогі Родимці!

Дня 12-го цвітня 1909. Дмитро Булик в звичайній супережці так нещасливо скалічив Михайла Менчука в Wilkes-Barre, Pa. що той останній в наслідок одержаної рани умер. Дмитро Булик зістав арештований і поставлений перед суд, за що грозить йому досить тяжка кара арешту, коли не що гіршого. Правда! Сварка — сваркою, а бійка — бійкою! Але коли возьмемо під увагу обставини і дані обох суперників, випадає будь-що будь стати тепер в обороні Дмитра Булика. Дмитро Булик, молодець 20-літній, слабого здоров'я, менче розважний. Менчук 35-літній, кремезний, старший, розважніший. Між ними гніздила ся якась ненависть від довшого часу, хоч оба з одного села, з Пристани коло Жовкви. Менчук кілька разів бив Булика, але той не міг ему „віддати“, аж критичного дня 12. цвітня 1909. грозив Менчук, що так Булика „справить“, що і на кусень хліба не заробить“, і ударив Булика кілька разів в твар. Молодий, горячий, унесений більше жалем, чим гнівом Булик кинув ся на Менчука і задав

йому так нещасливий удар, що за кілька днів наступила смерть. Додам, що п'яні не були оба, а річ стала ся при обіді. Буликові грозить можливо і кара смерті. При добрій обороні адвокатській може удати ся, если не цілком увільнити, то бодай облегчити вимір кари для Булика. Та він не має жадного майна, ані тут, ані в краю, бо його родина зарібники.

Проте зав'язав ся комітет, який збирає датки на повисшу ціль. Р. Н. С. якого Булик членом, обіцяв ласкаво справу заповоми на нараді як найлучше повести. Ми, парохіяни і земляки його складаємо свої лепти, але не можемо всього зложити, бо у нас будова нової церкви галицьких Русинів в Wilkes-Barre, Pa. — великі видатки. Відзиваємо ся і до Вас, дорогі Земляки: киньте свою лепту на ратунок нещасливого молодця! Покажм, що наша віра не лише в словах, але і ділах! — в любові ближнього. Урядіть між собою складки а ласкаві датки просимо прислати на адресу: John Zawojaky, Coalridge, Pa. Всі датки будуть оголошені в „Свободі“. Та просим не відтягати, бо два рази дає, хто спішно дає“ — каже приповідка, а розправа буде в Wilkes-Barre, Pa. вже в половині вересня б. р. Кольорідж Па, дня 23-го серпня 1909.

о Ім. Кузів гр.-кат. свящ. Ігнатій Музика
заст. предс від Р. Н. С.
Ч. 99, Филимон Дзюбак
заст. предс від Р. Н. С.
Ч. 223. Іван Завойський.

НОВИНКИ

НАЛЕНДАР.

Серпень.

26 Ч Макспма
27 П Теодозия печ.
28 С Успене Богор.

29 Н 13. Образа Госп.
30 П Митрона
31 В Фльора, Лавра
1 С Вересень, Андрея

В зв'язи з замкненими в Pressed Steel Car Comp. звербованими „невольниками“ (про що обширно пишмо на иньшій місці) пітсбурський австрійський конзуль Протшнек вислав жалобу до губернатора стейту Пенсильвенія, що австр. горожан проти їх волі ввезли ся на подвірю згаданої компанії. Конзуля, коли хотів наочно переконати ся про відносини, не впустило до фабрик.

Після найновіших вістей з Пітсбурга, Микис-ракс, Па., по битві, сточеній в неділю виглядає як одно велике цминтарище. Число усіх збитих подають на 20. Місто виглядає наче в часі облоги. Усі склепи позачинані, на вулицях пустки. Однак ся тишина се неначе іскра в попелі, з якої може вибухнути величезний пожеар. Поліція скріплена і дістала наказ безпощадно стріляти. Кожного прохогого на вулиці перешукують за оружжям. В справу вмішав ся тепер

міський уряд і на спеціальнім засіданні 23-го вночі порішив вислати вишнаний комітет до Гарісбурга, щоб там домагати ся від губернатора сейчасового відкликання війська з фабрик. Заявлено, що міський уряд не бере в оборону ні компанії ні страйкуючих, але йому йде о охорону горожан.

Симп днями з печерської Лаври в Київ втік єромонах Александер, загравши кількадесять тисяч рублів, зложених через прочан. Єромонах втік за границю Росії подбавши поперед о товариство молоденької дівчини. Скандал сей старали ся царославні круги укрити, однак нині того він дістав ся до публично-го відома.

Хинський рів в Європі. Щоби перепинити пачковане недозволених цензурою писем і книжок до Росії та щоби вздержати еміграцію тих, що притягом хочуть позбутися обіймів батюшки царя, порішив російський уряд, як доносить „Local Anzeiger“ в порозумінні з Німцями викопати вздовж цілої німецько-російської границі рів широкий і глибокий на 2 метри. Кошта сего чудового підприємства поновить Росія, а комісія зложена з урядників обох держав обійшла уже границі і поробила потрібні поміри. Отже в XX-ім віку, в Європі будемо мати се, що вальть ся тепер на хинській границі! Чудовий зразок російської культури!...

П'явки народу. В ніякій державі на світі нема тільки монастирів, що в Росії. Самих мужеських монастирів є там 300, жіночих 228; заштатних мужеських 137, жіночих 154. Із загального числа 819 монастирів 71 віддано архієреям на „прокормлені“. Черців в мужеських монастирях 9.707, послушників 8.104; в жіночих: черниці 11.870, послушниця 35.559. Капітал Ол. Невської лаври досягає 3.000.000 рублів золотом, не рахуючи вже процентних паперів, у яких головне багатство. Київонечерська лавра має півтора мільярда рублів. Троїцесергієвська лавра найбагатша: в неї три мільярди рублів. Основний капітал усіх монастирів — сім мільонів рублів. Жаль, каже газета „Новая Русь“, що в тій статистиці не наведено даних про капітали, якими володіють настоятелі монастирів. Вони певно дуже великі. Досить того, що ігумен одного багатого монастиря в полудневій Росії дає річно своєму синові, театральному директору, заповоми 30.000 рублів на оперетку.

Собаки з'їли людину. Українська „Рада“ доносить, що в селі Ігнатівці (в Росії) лучив ся страшний випадок, де собаки з'їли чоловіка. Був ним селянин згаданого села Зайченко, що будучи п'яним за-

нув в ячменю на полі. Там заскочили його голодні сільські собаки та розірвали на шматки з'їли, полишаючи тільки кістки. Дперва на другий день знайшов його один робітник, та лиш по убранню та паперах знайдених при Зайченку дізнав ся його тожності.

Не вільно писати про нужду працюючих! Київський губернатор адміністративним порядком наложив 300 рублів кари на редактора українського дневника „Рада“, д. М. Павловського за те, що помістив статтю М. Гехтера в. з. „Наші білі негри“, в котрій обговорювано „яке положення сільських робітників на Україні“.

Неграмотність рекрутів. Оголошена недавно статистика європейських держав виказує процентове число неграмотних між рекрутами. Отже на сто рекрутів є неграмотних: в Швеції, Норвегії, Швейцарії і в Англії по 1; в Данії, Голандії по 2; в Франції 4, Німеччині 5, Фінляндії 5, Бельгії 10, Австро-Угорщині 26, в Греції 30, Італії 31, Болгарії 52, в Сербії і в Росії по 62, в Іспанії і Португалії 70, а в Румунії 75.

Мурин чортом. В селі подіялучила ся недавно в селі Грүйсдор (Угорщина) в околиці замешканий румунськими хлопцями. Від довшого часу в тій громаді не падав дощ, а зажурані селяни улажували безнастанно процесії, щоби перепросити божий гнів і відогнати чари, котрі після гадки старої знахорки хтось мав кинути на село. В тім часі заїхав до села цирк, в котрім межі имшими мав виступати мурин. Коли він, не передчуваючи нічо злого, вийшов на село, на прохід, повстало велике заворушення, бо селяни думали, що се чорт у власній особі появив ся в селі. Один селянин побіг до дзвіниці і заалармував людей, а ті з косами і ціпами вирушили напротив „чорта“. Зачала ся погоня за мурином, котрий сховав ся до керниці; селяни облягли її у відповіднім віддаленні, щоби „чорт“ їм не виховзнув ся з рук. Як лише мурин вихилив голову, щоби побачити, чи облога не уступила, налякані селяни втікали. Тривало се кілька годин, аж надійшов директор цирку, котрому по довгих трудах удало ся переконати селян, що мурин не є чортом.

Поміч поліційних псів. Перед кількома днями в Вельську убито та ограблено тамошнього адвоката д-ра Гальбрайха в его власнім мешканні. Жандармерія не могла ніяк попасти на слід винувника злочину, а допомогли їй в тій задачі поліційні пси, витресовані до слідження злочинців. Показало ся, що адвоката Гальбрайха убив бувший писар прийнятий до его канцелярії перед кількома літами а видалений недав-

но з причини якихсь непорозумін. Видалений писар постановив на адвокаті піметити ся, а месть свою виконав оподі, користаючи з неприємності жінки адвоката, котра з синком виїхала до родичів в Чехах. Одного вечера, коли др. Гальбрайх сидів в каварни, писар, знаючи добре розклад мешканця, закрив ся до его спальні, а коли др. Гальбрайх вернув пізно до дому і заснув, злочинець розторощив ему голову каменем, а потім ще додусив его шпуром. Забрали, що було під рукою, отже годинник і пулярес з грішми сховав ся в підземній каналі. На третій день відкрили его там поліційні пси.

Двоє дітей зрослих до себе плечима уродила Хима Довгань в Олісві коло Зборов. Одно з близнят — як пишуть — прийшло на світ живе о натуральнім вигляді дитини і жило лиш годину; друге було неживе з головою без очей, носа і ушей, а кадовб без рук і ніг.

Уніоністичний конгрес. В Велеграді відбував ся від 31. липня до 2. серпня уніоністичний конгрес, в яким брали участь і православні католицької і православної церкви. Конгрес мав на меті усунути і прояснити спірні квестії та промостити шлях до з'єднання церков. Як протектор конгресу фунгував архієпископ, князь д-р Бавер, а председателем конгресу був львівський митрополит гр. Андрій Шептицький. Спірні віроісповідні квестії обговорювано в чотирох окремих секціях, а порішені там резолюції передано відтак до потвердження повному конгресові. З парламентарних послів св'ященників взяли участь в конгресі крім пралата д-ра Стояна, котрий був секретарем конгресу, також о. В. Давидяк та о. Кадлечак. На конгрес вислали своїх підпоручників майже всі австрійські теологічні факультети і інституту; багато професорів і теологів прибуло також з Росії, Болгарії й Царгороду; м. и. брав участь в конгресі духовник російського посольства в Берліні.

Живцем погребана. Варшавські газети доносять, що в Острівці в пивницях ринку поліція знайшла молоду Жидівку, котру ввезли там власні брати. Наслідком безмісних донесень поліція удала ся до пивниць ринку і очам її представив ся страшний вид: до вогкої стіни стояв прикріплений кістяк молодой дівчини. Щурі гризли її висохле, винужденіле тіло, з численних ран стікала кров. Жорстоких братів арештовано. Говорять, що нещаслива дівчина упала жертвою фанатизму своєї родини. Коли хотіла прийняти християнську віру, брати кинули її до пивниць на страшні муки.

G119

Що весь світ узбав за добре, то се в дійсності мусить бути добре. „Котловий Pain Expeller“ Ріхтера і спілки з'єднав собі признанс усіх народів і всіми мовами славлять його як найліпший лік на ревматизм, біль м'язів, нервів і т. д. Ціна флашки 25 і 50 центів.

НА ШКІЛЬНИЙ ФОНД ІМЕНІ ОЛ. СІЧИНСЬКОЇ.

Дня 10-го серпня 1909 на хрестинах у п. Григорія Заборського в Port Jervis, N. J. при забаві не забули і ми про нашого героя Мир. Січинського який своє молоді житє загнав до тюрми за свій поневолений нарід. На промову д. Гумовського присутні гості жертвували на фонд ім. Олени Січинської як слідує: по 1 дол. Гр. Гумовський, Ів. Прохир, Кор. Крамар, Ел. Шевчук (мол.), Семко Петров, Дан. Потятинський, Іван Боберебах, Григорій Заборський; по 50 цнт.: Р. Коваль, Фр. Бернат, Никола Пісура, Гр. Леуш, Іван Грубець, Митрон Ванско, Ефрозина Ванско, Йос. Каспер і Мих. Косонога; по 25 цнт.: Феська Бернат, Анна Бернаті Теодозія Бернат, Марія Ванско, Данько Ванско, Бартоломей Шумський. Разом \$14.15

Оголошено в ч. 32-м 205.93

Загальна сума \$220.08

SMOK RUN, PA. Бр. сьв. Георгія, від. 135. подає до відома, що 6. серпня на (Labor Day) відбуде ся

ПОСВЯЧЕНЕ

нової парохіяльної галі в Ramey, Pa.

По службі Божій зачне ся БАЛБ. Вступ платити кожний член 1.00 дол. Члени від. 135. мають явитись в шапці і з відзнакою. Незявивши ся член підлягає карі 2.00 дол.

Н. Камелік, предс.,
Ф. Качур, кас.,
А. Клим, секр.

БАЛБ! БАЛБ!

Товариство „Запорожська Січ“, від. 251 Р. Н. Союзу, в Cleveland, O., котре зістало з'організоване через Михайла Лазуку, устроює МЕЛИКИЙ БАЛБ, дня 4-го вересня 1909 р. в суботу. Початок о 6-ій годині вечером в Гали Stiv & Gostiv, (Literary R. D. and corner W. 5-th Str. На сей Балб запрашаємо всіх щирих Русинів-Українців з міста і околиці. Пригравати буде чеська оркестра, котра не одного молодця і дівчину розвеселить. Вступ: Самотний муж або зі женою 35 центів, самотна дама даром. Дуже смачні перекуси і здорові напитки. За порядок ручить балевий комітет.

А. Турчик
М. Андросечко
Й. Синьчина.

МОЛОДИЙ МУЩИНА

пошукує порядного помешкання у інтелігентної, чесної родини, з віком або без віку в Нью-Йорку. Адрес: М. Tymofijiw, 319. E. Houston str. New York, City.

Добра спосібність для дівчат.

Потрібно більше чистоті дівчат до науки роблення цигар і иньших виділів тої самої роботи. Початкова плата \$3.00 тижнево, а по скінченні науни гарантує ся що можна виробити на 12 до 25 доларів Робота стада, позаяк топер нема азосту. Кожда охоча дівчина може сего навчитися, если є спритна.

BONDY & LEDERER
Fourth Green Str. Allentown, Pa.

СПРАВИ „СОЮЗА“.

Покровитель і почетний член
Р. Н. Союзу.

Іх Преосвященство Стефан Со-
тер Ортинський, перший русь-
кий єпископ в Америці.

Головний Уряд „Р. Н. С.“ на ро-
ки 1908—1910.

Духовний управитель:

о. Михайло Балоґ,
712 Carson Str. S. S. Pittsburg,
Pa.

Предсідатель:

Дмитро Капітула,
McAdoo, Pa.

Місто-предсідателька:

Марія Черемшак,
Trenton, N. J.

Місто-предсідатель:

Федор Гут Кульчицький,
Pittsburg, Pa.

Касієр:

Алексій Шарпона,
524 Pine & Franklin St., Sha-
mokin, Pa.

Секретар фінансовий:

Семен Ядловський,
Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар рекордовий:

Теодозій Лабовський,
Box 76, Jersey City, N. J.

Радні:

Михайло Белґ, Holyoke, Mass.

Петро Ярема, New York, N. Y.

Іван Глова, Shamokin, Pa.

Андр. Стефанович, Pittsburg,
Pa.

Алексій Горбаль, Derby, Conn.

Михайло Черґін, Cleveland, O.

Контрольна Комісія:

о. Д. Добротвор, 25 Chestnut St.
Yonkers, N. Y.

Василь Гришко, Scranton, Pa.

Михайло Бабій, 816 N. Frank-
lin St., Philadelphia, Pa.

Директор друкарні:

о. П. Понятин, 411 Washing-
ton Ave., Elizabeth, N. J.

Редактор:

Ант. Цурковський, 184 Hudson
Str., New York, N. Y.

Менеджер друкарні:

К. Кирчів, 184 Hudson Str.,
New York, N. Y.

Головний організатор:

Мих. Беґа, 56 Hamilton Str.,
Holyoke Mass.

Головна Банцеларія Р. Н. Со-
юза знаходять ся під числом

123 Sussex St., Jersey City,
N. J.

Вступайте до Союзу!

„Руский Народний Союз“ —
Принймає членів до 45 літ
життя.

Вступне після літ.

СОЮЗ ПЛАТИТЬ:

В разі смерті члена кляси „А“
(ціле посмертне) \$1000.00.

В разі смерті члена кляси „Б“
половину посмертного \$500.00

Посмертне за жінку або мужа
члена кляси „А“ 400.00 дол.

Посмертне за жінку або мужа
члена кляси „Б“ 200.00 дол.

Посмертне за діти від 15.00 до
\$300.00.

В разі утрати: а) обох очей, ніг
або рук \$1000.00.

б) одної руки, ноги або ока
\$200.00.

Если отец родини в шпитали
божевільних, Союз платить
по року родині \$150.00.

Хто хоче вступити до Союзу,
мусить вписатись також до брат-
ства, яке належить до Союзу.

ДЛЯ П. П. СЕКРЕТАРІВ
Р. Н. СОЮЗА.

Повідомляю раз на все, що
всі гроші належать до каси Р. Н.
Союзу, посилає ся так: на money
order-ах або чеках виписує ся
імя Alex Sharshon, Shamokin,
Pa. Дальше так записаний по-
ney-order або чек не посилає ся
до Голов. Касієра, але враз з ви-
казами до Голов. Секретаря. Го-
ловний Секрета опісля відсилає
їх до Голов. Касієра.

С. Ядловський,
Голов. Секретар.

Посмертні вісті

Бобак Панько, член Р.
Н. Союзу від. 1. Shamokin,
Pa. помер 23. липня с. р.
Небіщик походив з Галичи-
ни, села Нова Весь, повіт
Новий Санч.

Вайда Лукач, член Р.
Н. Союзу від. 4. Jersey Ci-
ty, N. J. помер 28. липня
с. р. Небіщик походив з
Галичини, села Осуцани,
пов. Сянок.

Немеш Михайло, член
Р. Н. Союзу від. 103. Ex-
port, Pa. помер 30. липня
с. р. Небіщик походив з
Угорщини, села Дорвофалу,
стол. Мараморощ.

Банасевич Антін, член
Р. Н. Союзу від. 36. Scott-
dale, Pa. помер 8. серпня
с. р. Небіщик походив з
Галичини, села Поляни, по-
віт Ліско.

Самуляк Марко, член
Р. Н. Союзу від. 144. New
York, N. Y. помер 17. серп-
ня с. р. Небіщик походив
з Галичини, міста Тисмени-
ця, пов. Тлумач.

Стерник Маґдалена,
жена Івана члена Р. Н. Со-
юза від. 78. Minersville, Pa.
померла 24. липня с. р.

Вольф Катерина, же-
на Йосифа члена Р. Н. Со-
юза від. 93. New Burg, O.
вмерла 9. серпня с. р.

Вічна їм пам'ять!

Ч. 1031 КВІТ \$200.00

на двіста доларів, котрі місцев.
Уряд отримав як посмертну за-
пому на Онуфрею Онушканич
з Головної Каси Руського Народ-
ного в Америці.

Minersville, Pa. дня.... 1909.

Йосиф Войда.

Свідки:

Василь Крамар,

Антоній Марінко,

Митро Котла,

Семко Бордун

Від місцевого Уряду Руського
Народного Союзу в Америці.

Відал (число) 78

Й. Войда секр.

Рух

в відділах Р. Н. Союзу.

PITTSBURG, PA. бр. сьв. Фл.
і Лавр. від. 130. повідомляє всіх
своїх членів, що дня 5-го верес-
ня кожний має явити ся з від-
знакою до сповіді. По Службі
Божій відбуде ся річний мітинг,
на котрім буде приймати ся
нових членів без вступного. Не-
явивший ся на мітинг заплатить
50 цнт. кари.

П. К. Гут пр.,

І. К. Цмайло кас.,

П. К. Дашинеч секр.

BROOKLYN, N. Y. Товари-

ство „Дністер“, від. 220 Р. Н.

Союзу подає до відомости, що

буде приймати членів без

вступного через два місяці: Ли-

пень і Серпень. Мітинги відбу-

вають ся кожної другої п'ятниці

по першій в гали на 192 Грін

стр. Бруклін. Слідуючий мі-

тинг припадає в п'ятницю 9-го

липеня точно о годині 8-й вече-

ром.

П. Фортуна прд.,

Ів. Ханачівський кас.

Ів. Зазуляк секр.

NORTHAMPTON, PA. бр. Усп.

Пресьв. Богор. від. 33 Р. Н. Сою-

за буде приймати нових членів

без вступного від 16 до 25 літ, а

від 25 до 40 за половину вступ-

ного через два місяці то є вересень

і жовтень. Рівнож визнає ся всіх

членів щоби вирівняли свої мі-

сячні вкладки. Невиплачений

своїх вкладок не буде мав голо-

су на річний мітинг.

Теод. Федько пр.,

Мих. Чепеляк кас.,

Тарас Кокоцкий секр.

SCRANTON, PA. Брат. Пр.

Діви Марії, від. Р. Н. С. 123 бу-

де святкувати день своєї па-

тронки. дня 29. серпня с. р. т.

є. в неділю по святі Успенія

Богородиці Богослуження відбу-

деє в церкві сьв. Володимира о

год. 9 рано. Кожний член має

явитись в мітинговій гали о год.

8:30 рано. Неявивший ся пла-

тить 1.00 дол. кари.

П. Кирилук, секр.

CHESTER, PA. Бр. Сомествія

сьв. Духа, від. 237 подає до

загального відома, що вибрано

слідуючий новий уряд: Іван

Наконечний, предс., Гр. Мель-

ник, секр., Іван Звіжанський, кас.,

Ілько Вовк, заст. пр., Василь

Лехуш, з. секр., Онуфер Зазуля,

заст. кас., П. Галько і Гр. Бан-

дровський, контр. ком., Григорій

Беца і Стефан Федина, надз.

жор., Гн. Санюк, хорун., Сте-

фан Левчак, кап., Стефан Глад-

кий, дверн., Григорій Мельник,

орг. Заразом повідомляє ся всіх

членів, що дня 5. Вер. с. р. від-

буде ся річний мітинг в мі-

сцевій гали при третій улиці.

Початок точно о годині другій

по полудни. Справоздане касове

з минулих 6 м. і инші важні

справи. Член спізнившись ся

підлягає карі 25 цнт., неявив-

ший ся 50 цнт. Неявивший ся

урядник заплатить 1.00 дол.

З невіривним членом своїх

довгів і задолговостей поступити

ся після ухвал Бр. і статутів

Р. Н. Союзу.

Григорій Мельник, секр.

JERSEY CITY, N. J. бр. сьв.

о. Николая, від. 4, сим подає до

відомости, що надзвичайний мі-

тинг в дуже важній справі від-

буде ся дня 29 го августа, то є

в неділю о 2-й годині пополу-

дни, в гали церковній на розі

Greene і Sussex улиць.

Явити ся мають тільки самі

члени особисто — жадні заступ-

ники ані діти не будуть приня-

ти. Хто не явить ся заплатить

1.0 карі, яку стягне ся при

найближшій плаченю розмету.

Д. Голод, предс.,

Гр. Підлипчак, секр

YOUNGSTOWN, O. Бр. сьв.

Арх. Михайла, від. 140 подає до

відомости, що на річний мітинг

дня 15-го серпня с. р. вибрано

слідуючий уряд на рік 1910:

Ілько Оушко, предс., Іван Фик,

касир, Йосиф Присташ, секр.,

Лукач Гузіляк, заст. предс.,

Грип Душний, заст. секр., Іван

Качмар, заст. кас., Василь Ски-

ба, писар. Доворці хорих: Теодор

Кіхтан на Stemplen, Петро Се-

кеда на Youngstown; контр. ко-

місія: Николай Кибало, Стефан

Гринько Іван Ксеніч; дверник

Семко Котик. Мітинги будуть

відбувати ся в кождо другу не-

ділю по першій о 2-й год. по

полудни.

Адр. бр.: Јов. Prystash, 548

Crescent St., Youngstown, O.

Іль. Оушко, предс.,

Ів. Фик, кас.,

Йос. Присташ, секр.

ДРІВНІ ОГОЛОШЕННЯ

як пошукована знакомих, оголо-

шення балів, представлень, схо-

дин і т. п. друкуємо в „Свободі“

по ціні одного цента від слова

за один раз. Гроші треба приси-

лати наперед.

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ

устроює Сестричне Братство

сьв. Овґї, від. 4—7 в суботу, дня

4-го September в Ліберті Гал

257-263 E. Houston st. New York.

Запрашає ся всіх Русинів і

Русинок з New York-у і околи-

ці. За Баль і добру забаву ручить

32—34 Комітет Балеви:

Анна Дубінська прд.,

Осипа Будняк кас.,

Юлія Шевчинська секр.

Анд. Кашинський гол.

Великий Баль

устроює

Бр. сьв. Андрея Пер. в Нью Йорку.

від. Р. Н. Союзу 66

в суботу дня 18. Септембра

в Новій Соколовні,

ч. 525 E. 72 ул. Нью Йорк.

Початок о год. 7-й веч.

Вступ 25 цнт.

Музика знаменита.

Гала прехороша.

На сей баль запрошуємо

всіх щирих Русинів-Укра-

їнців і всі красавиці-моло-

диці з Нью Йорку і околи-

ці, як Джерзі Сіті, Бру-

клін, Йонкерс і т. д.

За добру і веселу забаву

ручить

Балевий Комітет.

Просьба з Детроїт. Міч.

до всіх патріотичних сердець і членів нашого Р. Н. Союзу в Америці.

Отсим даємо до відомости вам брата, що висиласмо двох колекторів на церков св. Іоана Крестителя, в Детроїт, Міч. Властитель тойж церкви, Weber Co., хоче нам сю церкву спродати і тому ми, не маючи власного гроша, просимо Вас, Брати: не відмовляйте а допоможіть нам, щоби і в Детроїт не упала гр. кат. церкву щоби не загинула, та щоб Русини не переходили одні на православля а другі на латинників! З болем серця але і з великою надією в Вашу жертволюбність, брата Русини, йдуть наші колектори в світ, а Ви не відмовляйте кинути лепту на Боже!

Як колекторів висилаємо Петра Пудила і Івана Братуся, котрі мають посвятичене і повномоче при собі.

Предс. парафіяльний
Петро Пудило,
Предс. Бр. св. О. Ник. від. 175 Р. Н. С.
Сімеон Гірчак,
секретар.
Михайл Не

РІЖНИЦЯ В КОРМАХ.

Поміж всілякими кормами є велика різниця. Тут зовсім не йде річ про се, скільки ми їмо, але про се, що ми їмо; деякі корми єть поживні, деякі знова зовсім ні. Тому їдьте лишень такі корми, які дають Вам найбільше поживи, не псуючи жолудка. Накопи однак спостережете, що не можете їсти стільки, кільки Ви привикли звичайно їсти, то годі треба сейчас взяти Тріпера Америкаський Еліксир Гіркого Вина. Воно скріпить сейчас цілу Вашу систему травлення і приневольить її приймати і перетравлювати поживу. Сей лік складає ся зі старого, чистого червоного вина і зілля, а під зглядом лічних средств для жолудка і кишок сей лік не має собі рівного в цілм світі. Він скріплює ціле тіло, витворює нову кров та дає нову енергію. По всіх друготарах.

Jos. Triner.
616 622 Ashland Ave
Chicago, Ill.

БАЛЬ устроює

Братство св. Володимира.
від. 65. Р. Н. Союзу
дня 6-ГО ВЕРЕСНЯ 1909 р.
в галі Сінгера в Elizabeth, N. J.
Початок о годині 3-ій по полудни. За добру забаву ручить Комітет.

Уряд парохіальний в Elmira Heights, N. Y.

повідомляє усіх парохіян, що річний мітинг відбуде ся в неділю дня 5-го вересня с. р. в галі церковний.

Михайл Коленич, предс.,
Емітро Панила, кас.,
Андрей Харчишин, секр.

Вийшла в світ нова снзна:

„Як мужин у всіх в довгу остав ся.“
Ціна 10 цнт. з поштовою пересилкою. Продає ся в редакції

„RUSSKY GOLOS“,
98 Second Ave.,
New York, N. Y.

ДРУКАРНЯ „СВОБОДИ“

виконує всякі роботи, входячі обсяг друкарства — старанно, скоро і тано.
184 Hudson St., New York.

Важне.

Хто хоче, щоби его адрес зміни мусить подати нам, крім якого, також свій старий адрес. Дописи просить ся писати лише на одній стороні картки. Дописи непригожі до друку не пишуть ся. Накопи з гори не було означено, що жадає ся її звороту, не було залучено марок на зворот.

ЧИТАЙТЕ!

На підставі ухвали Конвенції „Союза“, кожде братство приналежне до „Союза“, повинно мати отсі книжки:

- 1) Книжку членів (іменостов)
- 2) Книжку місячних складок
- 3) Книжку касову і протоколову.

На сі книжки повинно кожде братство заслати 5 доларів до каси „Союза“.

ЧИТАЙТЕ!

ВАЖНЕ ДЛЯ РОБІТНИКІВ!
ВАЖНЕ ДЛЯ ДІВЧАТ!
Безплатне Руске Бюро Праці ім. св. Рафаїла, 339 East 20th Street, New York (близько рускої грек. кат. церкви св. Юрія) межи 1 а 2 євнює вишукує роботу для мушин, жіношин, і діляє інформацій та поради емігрантам.

Просимо всіх, що знають про яку роботу на свсім плейзі для мушин, або дівчат, донести про се під слідующею адресою:
ST. RAPHAELS RUTHENIAN FREE EMPLOYMENT BUREAU
339 East 20-th St., New York
Іван Солтис, менеджер.

Перший руський фотограф

виконує фотографії в різних красках, портрети олійними фарбами, портрети на подушках. Робота першої класи. Запліть малу фотографію і задаток під адресою:

MANIAK'S STUDIO OF PHOTOGRAPHY,
613 Carson Str.,
S. S. Pittsburg, Pa.

Фаховий бучер

і канцеліст нотаріальний, залагоджующий справи краєві, глядає відповідного місця. Ласкаві зголошення під адресою:

Michail Melnik,
135 Main St., Derby, Conn.

Українські пісні на фонограф

можна дістати тільки в нас. Рекорди сі спроваджені впроді Галичини. Фонографи даємо на місячні сизлати. Всі українські рекорди мають 10 налів величини, і сизуть подвійні (так само і польські) а ціна усіх тільки 65 цнт. — Пишіть сейчас по безплатній каталог, а всіні листи пишуть польськими буквами: 28—31

Globe Record & Supply Co.
213-215 East 4-th Street,
New York, N. Y.

THE FIRST NATIONAL BANK OF MINERSVILLE, PA.

Капітал \$50.000.00. Надвишка і нерозділені зиски \$93.000.00. Заснований 1864 року. Найстарший Народний Банк в Скулліл Кавніті.

Провадить загальний банківний бизнес. Видає міжнародні моні ордери, драфти і пересилає гроші до всіх частий світа, позичає гроші на реальности. Депозити сего банку подвоїлись протягом послідних 5 літ і виносять тепер около \$500.000.00.

Гроші пересилає через фірму Knauth Nachod & Kuhne, New York, N. Y.

Накладом „СВОБОДИ“ вийшла

Папері листові

окрашені гарними вінетами і портретами наших руських геніїв — Продає друкарня „Свободи“ ціною 50 цнт. за 25 штук. Адреса:

„SVOBODA“
184 Hudson Str. New York, N. Y.

„Про кінець світа“.

дуже цікава і займаюча книжочка вийшла накладом „Свободи“. З ньюї всякий цікавий довідає ся чи і коли може наступити кінець світа. Ціна 15 цнт. Замовляти в редакції.

„SVOBODA“
184 Hudson str. New York, N. Y.

Книжки

які можна дістати вскладі книжок „Свободи“:

	цнт.
Америка	15
Ангел та пустельник і т. і. ..	15
Борба клас і чому бобітники організують ся	15
В Старім і Новім краю	25
Гріхи мільонерів і т. п. С. 7. ..	15
Літо з історії православної місії в Америці	10
Літо про звійнята	30
Іві левади і т. п. С. 5.	15
Лорога любови, то Божа дорога, С. 6.	15
Емігрант	15
Жовнір	10
Журавлі	10
Жите, зарібки, організації і т. д. в Спол. Державах	15
Семельне питанє	15
Їуб з зуб	10
Історія Руси з образками ..	10
Капітал і праця	15
Книжка рахункова	50
Казка про Жидів	15

Многострадалий народ, огляд історії українського народу .....

Наєренений Грішник	20
Народний рух австро-угорських Русинів	15
Новий Завіт	\$2
Образки і загадки	10
Оповідання	15
Про відступників від рос. православія	10
Про нутро землі	25
Підземні скарби	25
Покуса	10
Псалтир	\$1
Розмова Поляка з Русиним ..	10
Смерть	10
Стародавні казки та оповідання	15
Степові люде	15
Страйк	20
Стріляй на смерть, робітничка драма	15
Товариска ворожка	15
Унія в Америці	20
Хто з чого жие	15
Які то є люди на землі, а зобразками	50
Як мужик ходив до царя правди шукати	15
Через кордон	15
Руско-англійський тлумач ..	60
Польско-англійський тлумач ..	60

Молитвенники в красній оправі.
Бог Надежда моя .....

Хліб Душі .....

Також можна дістати: Книжочки колекторські церковні .....

„Гайдамаки“

місячник

для українського робучого народу в Америці.

Виходить в четвер з кінцем кожного місяця під числом 639 E. 11-th Street. New-York, N. Y.

Передплата на рік 100 долар в Австрії і Росії „150. доларя.

Адреса: „Haydamaki“
639 East 11 Street,
New-York N. Y.

ЛЕВ НАВОКОВ,

нотар при „Руски-ім Голос-і“
споряджує усі рос. документи та дає пораду з усіх російських справах. 31-34
48 Second Ave., New York.

ФАРМИ

в стейті Коннектікут, як рівном лоти доми і т. д. (також в околиці Нью-Йорку) продає

ІВАН БІЛИН

З великого числа фармів належать передовсім звернути увагу на слідуочі:
108 акрів, 50 акрів землі орної, ретта пасовиско і ліс, новий дім на 9 кімнат, стодала і всі другі господ. будинки, великий сад. Ціна 1200 дол.
80 акрів, новий дім 10 кімнат, 30 акрів чистої землі, ретта пасовиско і ліс, 6 миль від стації. Ціна 800 дол.
42 акри чистої землі, дім на два поверхи, стодала і всі будинки. Фарма в місті Ashford, Conn. Ціна 1300 дол.
60 акрів, 35 акрів чистої землі, ретта пасов. і ліс; стодала і всі будинки. На фармі є 4 акри засіяного віса, 2 акри ячменю, 1 кінь, 20 тонів сіна. Ціна 1900 дол.

На кожній фармі є сад і всі машини рілльничі, і таті кожда є недалеко від стації.

Більші інформації уділять:

JOHN BILYK

617 E. 16-th Str., Box 17,
New York. Ashford, Conn.

Русини Пітсбурга і околиці!

Чи Ви знаєте, що
German Savings & Deposit Bank
на розі 14-oi і Carson ул.,
South Side,
Pittsburg, Pa.

є найбезпечнішим банком? Не знаєте, то загляньте до справоздання стейтових контролорів, що узнали наш Банк за один з найсолідніших і найпевніших в Пенсильвенії. Маеток 5,000.000.00. Платимо 4 проц.

Шифарти на всі лінії. Висилка грошей, справи нотаріальні, війскові і т. и.

Й. Е. Рот, предс.,
А. П. Міллер, касієр,
Ал. Бучак, ур. банку.

ІВАН СВАЛА, руский похребник (Undertaker)

Винаймає також керичі на хрестини, весіля, похорони та при інших нагодах по низьких цінах.
1340 Newport Ave.
Northampton, Pa.
(Напроти рускої церкви)
Bell Phone.

МЕТАЛЕВІ ОБЦАСИ І ЗАПЯТКИ

Зроблені зі стали.

(Пишіть по цініки.)

Повідомляю Ва. Родимців, що отворивем в Нью Йорку

„Заграничну канцелярию адвоката“

і Бюро земе вних і торговельних полагоджуваних де перепроваджує всі справи судові і нотаріальні в т. Краю і полагоджує всі справи тутешні за посередництвом виначних адвокатів американських. Уділяю інформацію і посередництво у всіх справах банківських, торговельних і земельних. Продаю і купую лоти, фарми і доми. В моїм „Головним борі в іськовім“ полагоджує фахово, як ре-сеч, ввий офіцар австрійський, всі справи війскові з повним забезпеченням на случай повертти до краю.

ШИФАРТИ по цілх компанійних продаю на всі лінії корабельні. Поручаючись отсим ласкавий памяти маю повну надію, що я яко щирий Українець а при тім чоловік фахово образований (посідию австрійські студія правничі), буду в можности задоволити вповні кожного в якій небудь справі, а маючи вносив в виначичним людям, і будучи добре обаякомленим а Америкавським обставинами, буду в силі перепровадити кож-у справу відповідно вимогам тутешніх приписів.

З поважанем

Emanuel Teodorowicz,
FOREIGN LAW OFFICE.

150 E. 7th Street, NEW YORK, N. Y.

„ДУШПАСТИР“

се прекрасна, широко-руська церковно-народна газета.

Виходить в Нью Йорку кожного місяця, подає гарні науки духовні і відомости зі світа. В „Душпастир-і“ друкують ся важні для всіх оголошення гр. кат. канцелярії Епископської. Не брак там і жартів веселих та сьмішних, і красних образків. „Душпастир“ всім подобає ся — всі его хвалять. Коштує на цілий рік так тут в Америці як і до старого краю всего лиш \$1.20.

Читайте, що пишуть за „Душпастир“:

Canora, Sask., Canada, Март 29, 1909.

Всечесна Редакція Душпастира! — Признаю Вам щирю правду, що ніяка часопись так не задовлила мене, як ся наша, дорога часопись „Душпастир“... Ся часопись то єсть так, якби в дуже сильну посуху, легкий, манний дощ... Нехай засіє благодать Божа над сим початком так гарного і святого діла! — З поважанем Олекса Хабун.

Подібні похвальні листи приходять до Редакції „Душпастира“, майже щодня. Тож замовляйте „Душпастир“ чим-скорше для себе і для Ваших своїх і знайомих тутки і в краю.

„Душпастир“ повинен бути в кожній руській хаті.

Гроші на „Душпастир“ треба посилати (найліпше поштовим моней-ордером) на імя: Rev. N. Pidhorecki 184 Hudson Str., New York, N. Y.

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО „РАЙОН“

Драгоманов М.: „Старі хартії вільности“	40 коп.
„Рай і поступ“	40 „
„Заздрі богів“	10 „
„Швейцарська спілка“	10 „
„Про волю віри“	10 „
„Свангельська віра в старій Англії“ ..	5 „
„Царство Божіє внутрі вас“ Л. Толстого	10 „
Стеценко К.: „Ще не умерла Україна!“ (ноти для хору)	15 „
„Прометей“, слова Олекси Коваленка (ноти для хору)	45 „
„Цілість держави і автономія“ Пименової, перекл. Олекса Коваленко	3 „
„Лозинський М.: „Польський і руський революційний рух і Україна, 1. ч.“	35 „
„Ревізор“, комедія в 5 д. Гоголя, перекл. О. Коваленко	25 „
„Гетьман“, опов. Златовратського, перек. О. Коваленко	10 „
„Кононенко М.: „Струна.“ Поезії	20 „
„Любов до ближнього“, жарт в 1 картині Л. Андреева, переклад Олекса Коваленко	10 „
„Розвага“, Український Декламатор. Том I. Уложив Олекса Коваленко	125 „
„Розвага“, Український Декламатор. Том II. Уложив Олекса Коваленко	1 руб.
„Терновий Вінок.“ Літературно Артистичний Альманах, під редакцією Олекси Коваленка, Видає роскількине. з картинками, малюнками і вінетками. (В оправі 2 карб.)	1.25 „
„Горбоконик“. Весела гум. ристична казка для дорослих і дітей. Олекси Коваленка. З малюнками ..	20 „
„Українська Муза.“ Поетична антологія (хрестоматія). Під редакцією Олекси Коваленка. В антологію входять краєї твори 134 українських поетів. 1280 ст. (В оправі 2 р. 75 к.) ..	2 р

Продають ся в „Українській книгарні“, 6. „Київської Старини“, Київ, Безаківська, 8.

Шершень

(Szerszen)

одинок українська гумористична часопись в Америці.

Виходить 2 рази місячно.

Річно в Америці \$1.50, в Європі і Канаді \$2.00.

Адреса:

„SZERSZEN“
184 Hudson St.,
New York, N. Y.

G120

Чи Вам треба аж стріляти, шей може з гармати?

Щоб Вам в ухо застрелити: шийте же передплати!

Зажте Брата що наш „Шершень“ козацького роду

Рублів зовсім не дістане, хотьби скавав в воду!

І хоть врагів він кусає, хоть він і хороший.

Щоб раз вилетів з друкарні — треба купу грошин.

А в Нью Йорку та на кредит годі друкувати

Тож кванте ся Дорогі з присягання передплати!

Мова малп

Вже від давен-давна люди звертали бачну увагу на спосіб взаємного порозуміння між звірятами, а найбільше звертала на себе увагу „мова“ малп. Висліди були недоконче вдоволюючі; доперва п. Гарнер впавав на гадку приноворити до тої цілі фонограф. При помочи того приладу збирав він голоси малп, розсліджував їх і порівнював, серед яких обставин були проголошені, або висказувані, чинив дождження і проби. Розмірно в короткім часі вдалося йому вченому дослідникови зібрати поважну скількість фактів, на підставі котрих дійшов до дуже цікавих заключень. Вдалося йому з великою правдоподібністю відгадати значіння девяти малпачих голосів. Деякі з них, відповідно до вимови, мають по два і три значіння, з чого виходить, що словарець малпачий може мати около 25 слів. Гарнер дійшов до заключень, що пожива, чи страва суть ською середоточкою, довкруги котрої обертається ціле житє малп, і що виражене на означення їди мусить бути найважнішим. Осібне виражене означає „пите“, осібне „погоду“ і „непогоду“, даліше „любів“ в значінню великої приязни, наслідно аж три з ознакою „тревога“, „напад“ або „перестрах“. Гарнер, при помочи фонографу навчився вимавляти різні малпачі слова і одержував на них відповіді. Різні роди малп говорять різними мовами і можуть їх взаємно вчити одні від других через взаїмні зносини. Мова шимпансєв єсть найліпше розвинена. Здібність до мови спричиняє головну будову черепа і так: мова єсть тим совершеннішою, чим кут лица єсть більше отвертий. Головні відрухи миміки суть спільні малпам і людям. Киванє головою, потакуєчє і заперечаєчє, єсть у малп таке саме, як і у людей. Малпи навіть сміються, хотяй не так виразно, як люди. Малпи розуміють дуже добре рухи лица і звороти чоловіка, а чоловік може відгадувати миміку малп. Досліди Гарнера дадуться уняти в слідуючі висновки і заключення. Голови, видавані малпам, єсть довірливі, попередньо добре розважені і артикуловані. Завсїгди єсть спрямовані до певних осібників з тим наміром, щоби могли бути понятими. Малпи своїм поступованєм і способом представлюваня вскакують на се, якби були свідомі сього, що хочуть при помочи голосу висказати. По висказанню своєї гадки очікують неначе відповіді, а наколи її не одержують, часто повторюють ті самі вирази. По найбільшій частини дивлять ся на того до кого говорять. Противно не видіють жадних голосів, коли єсть самі, або коли єсть

чимсь заняті, лишень тоді, коли хтось (малпа чи чоловік) хто її може зрозуміти, єсть присутній. Розуміють голоси інших малп тої самої породи і відповідають їм знайомими виразами. Той самий голос означає у них ту саму річ і на нього, різні малпи того самого рода відповідають в той самий спосіб. Голос видають при помочи голосниці (голосового знарядя), а модулюють його при помочи зубів, губ і язика, зовсім як чоловік. Мова малп безперечно має прикмети і знамена мови людської; а що ступінь розвою мови зависимий передовсім від інтелігенції, проте нічо дивного, що мова та єсть менше розвинена від мови людей, хотяйби культурно дуже а дуже мало розвинених.

СТРАШНІ ЧИСЛА.

Проф. Ів. Озеров в „Рус. Слов-і“ подає, що в Росії народного прибутку є 8—9 мільярдів карбованців. Пересічно на душу припадає (як рахувати всеї людности 150 мільонів) по 53—60 карбованців доходу. Число дуже мале. Колиж взяти на увагу, що казна з сих 8—9 мільярдів забирає собі 2 мільярди карбованців, то виходить, що в руках людности лишає ся 6—7 мільярдів карбованців, себто на душу прибутку буде 44 карбованці на рік. Як сю суму розрахувати по днях, то вийде, що пересічний щоденний прибуток російського мешканця є 13 копійок! Що можна зробити за ці 13 копійок? Треба їсти, пити, одягатись; на сїх 13 коп. треба випити, треба на них же лічитись, з них же треба вдовольняти свої культурні потреби.

ТЛУМАЧ

русько-англійський 60 цент.
Думки коломийки пісні народні 35 „
Житє і Мукі Ісуса Христа, вишк-ка в 50 образах 25 „
БІБЛІЯ старого і нового завіта в образах 90 „

Продає 31-4

BOOK STORE,

Box 21, S. S. PITTSBURG, PA.

Користна праця для кожного!

Пошукуємо чесних людей до розповсюдження нашого краєвого тютюну за добрим винагородженєм. Ся праця єсть дуже поплатна і легка для кожного Русина. В кожній місцевості знаходиться багато робітників, котріб хотіли такого тютюну, який курили в своїй вітчизні. Отже ми кождо му дамо до розпродажу власне гакій тютюн і його працю коло розпродажу совістно винагородимо. Маємо тютюн російський і австрійський.

Хто зголосить ся до нас, дістане разом з інформаціями і несподіванку, яку всі будуть йому завидувати.

Паміть сїчас по близкій інформації і прибіжжю тютюну, котріб висилаємо даром — залучаючи 2 ц. марку на пересилку — до

Russian Tobacco Co.
132 Nassau St., Room 301, Dept. 8,
New York, N. Y.

Dr. J. SZLUPAS,
1419 N. Main Ave.,
Scranton, Pa.

Можна сго бачити в офісі:
від 8-ої до 10-ої год. рано,
від 2-ої до 4-ої попол.,
від 7-ої до 10-ої вечер.
Old P'hone 1269—B.

Вже вийшов в друку обємистий, практично уложений

Підручник для науки англійської мови

п. з. ТОВАРИШ

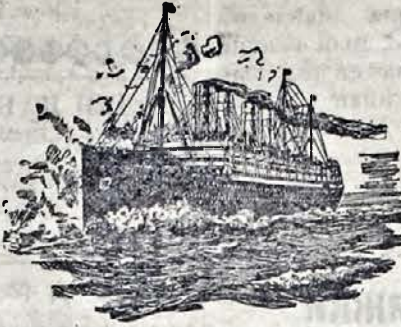
З него можна навчитись англійської мови в дуже короткім часі.
Сторін 266 Оправа тверда. Формат догідний.
Ціна примірника 60 центів, в пересилкою 65 центів.

Замовляти можна у:

ANDREW SAWKA, 97 Morris Str., JERSEY CITY, N. J.

Гроші найліпше посилати на моні-ордер або поштовыми марками.
АГЕНТАМ ЗНАЧНИЙ ОПУСТ.

Руска Агенція Корабельна і Пересилка Грошей

з кав-цією 15.000 доларів і під контролем Смету Нью Йорк.

184 Hudson Str., New York, N. Y.

Ся Контора залагоджує слідуючі справи:
Пересилає гроші до всіх країв по цінах можливо найташких і як найкорше.
Продає Шифарти на різні ліній корабельні до старого краю і в краю до Америки по найташких цінах.
Виробляє повновасти, контракти купна і продажи в осмолрені підписом консула; перепроваджує всі інші справи зі судами і старокраєвими властями.
Пологоджує справи військові, як увільненє від асетирунку, військової контролі, увільненє від вправ і т. п.
Мінняє гроші — старокраєві на американські і американські на краєві після біжучого курсу.

Адреса:

Ruthenian Exchange Co.
184 Hudson Str., New York, N. Y.

АРТИСТ РІЗБЯР

Евгеній Василенко

виконує усякі роботи

входячі в обсяг церковної штупи, як:

ІКОНОСТАСИ
ВІВТАРИ
ПРЕСТОЛИ
БАЛЬДАХИНИ і т. д.

Золотить і малює ікони.

Усі роботи виконує добросовісно.

НІКОЛАЙ VASYLENKO
337 W. Center St., Shenandoah, Pa.

Свій до свого!

Нумо Брати! Свій до свого! До Мамроша! Всі до одного! Чужих усіх поминайте, Тільки свого підпірайте. Мамрош Русин справедливий, А в бізнесі все уцвітний — Хто-же хоче більше знати, Прощу прийти й переконались. Горівки найлучші має, Во злих зовсім не тримає. Й так віску, комовицю, Для всіх добру сливовицю Арак, коньяк, рум, паленка І кмітківка солоденька; Вина рівнож всі хороші І то за дешеві гроші. Пиво свіже і холодне — Лучше бути вже не годне. Є цигара, щоб курити. Лип у него тра кушити. Тому Брати, памятайте, Та до нього завертайте. А ті, що в контрів приїжджають Най сїй адрес памятають:

Trof. Mamrosh,
110 Morris str.,
Jersey City, N. J.

ВІРОБИ БРАЦКІ

машлі, шапки, відзнаки, хоругви, уніформи.

Цінені і проби виснає даром.

Можете писати до нас по руски, словенськи або польски.

R. H. MORGAN
13 N. MAIN ST.
SHENANDOAH, PA.

Найбільша чесько-словенська і християнська фірма прапорів, гувиків, братських відзнак, шапок та усеї річи потрібні для братств в Америці

EMIL BACHMAN
580 So Centre Ave., Chicago Ill.

Паміть по наш асличий, 60 сторін чеський каталог, в яким містяться також сотки похвальних листів від всіх славянських братств в Америці. Паміть до нас по словенськи або по руски — як хто уміє. Знаємо по руски читати але відповісти будемо по словенськи.

ОДИНОКИЙ РУСЬКИЙ ФОТОГРАФ

ПАВЛО ГУРДУС

77 Newark Ave., близько Henderson Str.,
JERSEY CITY, N. J.

Прийдіть до моєї робітні і придивіть ся мой роботі, а яко правдиві знатокі переконаетесь, що я більше даю, чим обіцяю. Фотографії виконую старанно і в всякою точностю.

Дивіть ся добре на номер дому!

P. HURDUS,
77 Newark Ave., near Henderson Str.,
JERSEY CITY, N. J.

Позір, Брати Русини!

Я вироблюю в найліпшого матеріалу на пайинний ціні

Братські шапки, Відзнаки, Лиси, Брошки, фани, Хоругви, Уніформи, Печатки всякого рода так для братств, як і для поодиноких осіб.

Продаю найліпші види в жити Ісуса Христа від Різдва аж до Воскресіння. Продаю також книжки до молени і світські: руські, польські і словенські по дуже низьких цінах. — Всім Русинам, а до того членом Р. Н. Союзу. Проч в чужині! Удавайтесь лиш до свого! Як хто знає, пай так пише. За роботу гварантую. Моя адреса така:

Stefan Kalakuka
215 Moran Court,
Scranton, Pa.

Лікар Спеціаліст

Doctor S. Robert Schultz

39 East 7th Str. New York.

Телефон 3645 Orchard.

Лічить усякі недуги дїточі, мужескі і жіночі.

Виліченє — сли можливе — гварантує ся. Лічить після найновітших систем електрикою, та посідає найлучші електричні машини.

Досліджує при помочи промінів Рентгена. Nebulitzer — одинокє найуспішніше средство проти катару при помочи інгаляції.

DOCTOR SCHULTZ
39 E. 7th Str., New York City,
поміж 2 а 3 евеню.

Година урятові: 8-10 рано, 2-5 попол., 6-8 веч.

Дає рад і всьаких рішюжє лістовно.

Оден з найбільших броварів в Америці.

Варить пиво на краєвий спосіб. без всяких примішок.

Хто лиш раз покштує сего пива, то иншого вже не буде пити.

Голова від него ніколи не болить, бо єсть здорове і поживне.

Не треба его зрештою хвалити, бо добре само за себе говорить.

E. ROBINSON'S SONS,
Lager Beer Brewery,
435 to 455 N. 7-th Str., Scranton, Pa.

Telephone calls:
General Office 2333, Night Call 4854.

ARGO

Gloss Starch

НЕОПАКОВАНІЙ КРОХМАЛЬ під барою у грощерника „лучить ся з порошком, через що ваше біле став сиве або жовте. Argo єсть найліпший крохмаль до всякого рода біля. Уживаєсь на зимно або готячо.

КУПУЙТЕ ПАНЕТИН ЧИСТОГО „ARGO“ 5цнт.

THE STARCH FOR EVERY PURPOSE
FOR HOT AND COLD STARCHING